

Základní škola Jablonec nad Nisou, 5. května 76, příspěvková organizace

Preventivní program školy v oblasti prevence rizikového chování

Charakteristika školy

Základní škola je úplná městská škola v Jablonci nad Nisou, založená v roce 1906. Škola je umístěná v okrajové části města ve 2 budovách, které jsou odděleny školním parkem se zelení. Žáci ZŠ se učí v devíti třídách a v třídách Montessori. Ve všech třídách se vyučuje podle nového školního vzdělávacího programu „Škola pro život“.

Ve škole mají žáci k dispozici odborné učebny:

na 1. stupni: počítačovou učebnu a tělocvičnu.

na 2. stupni: učebnu fyziky, chemie, přírodopisu, počítačovou učebnu, učebnu hudební výchovy, žákovskou kuchyň, učebnu dílen, výtvarnou a keramickou učebnu, jazykové učebny a tělocvičnu.

Při škole pracuje také školní družina, která má více oddělení v budově Sokolí a jedno oddělení v budově 5. května, které slouží pro potřeby žáků navštěvující třídy s výukou Montessori.

I. Výchozí základní principy účinných preventivních opatření

Zvýšení odolnosti dětí vůči rizikovému chování.

Metody založené na teoretické bázi aktivního sociálního učení.

II. Kategorizace školy a diferenciací dětí podle věku

1. Preventivní strategie respektuje věk a osobnostní zvláštnosti žáků a je diferencována v těchto kategoriích:

1. – 3. ročník

- výchova ke zdravému životnímu stylu a základy etické a právní výchovy
- navozování příznivého klimatu ve škole
- věnovat pozornost včasnému odhalování specifických poruch učení či jiných postižení

4. – 5. ročník

- rozvoj občanských postojů
- všestranný rozvoj osobnosti žáka, vyloučení rizik
- v problémových třídách aplikace metod aktivního sociálního učení
- zvýšený důraz na spolupráci s rodiči
- důraz na zapojení do volnočasových aktivit (nabídka)

6. – 7. ročník

- výchova ke zdravému životnímu stylu, rozvoj etického a právního vědomí, občanských postojů
- všestranný rozvoj osobnosti žáka, vyloučení rizik
- v problémových třídách aplikace metod aktivního sociálního učení
- zvýšený důraz na spolupráci s rodiči – třídní schůzky jen pro 6. ročník
- nabídka volnočasových aktivit

8. – 9. ročník

- výchova k odpovědnosti za zdraví své i ostatních
- vytváření eticky hodnotných postojů a způsobů chování

- metody aktivního sociálního učení
- pozornost rizikovým skupinám žáků – především romské děti
- spolupráce školy při využívání volného času dětí, mimoškolní výchova
- důvěryhodné a dostupné poradenství – konzultace s výchovnou poradkyní Ing. Michaelou Motyčkovou
- zvýšený důraz na spolupráci s rodiči – třídní schůzky, konzultace
- systematická profesní příprava – v rámci předmětu Pě (Volba povolání)

2. Prioritní aktivity uplatňované v rámci Preventivního programu

důsledné a soustavné vzdělávání žáků, učitelů a ostatních zaměstnanců školy, osvěta rodičů v oblasti zdravého životního stylu, etické a právní výchovy

- informovanost učitele (statistiky mezinárodní i národní, výsledky vlastního výzkumu školy, orientace v jednotlivých oblastech prevence)
- koordinace s dalšími institucemi a osobami
- informace rodičům (nepříznivé trendy, zvýšené ohrožení dětí)

utváření postojů ke společnosti, zdravému životnímu stylu a speciálně k zneužívání drog u učitelů, rodičů a žáků

- soustavný vliv na žáky i rodiče, převaha pozitivních vzorů, zdravé způsoby chování, odpovědnost za zdraví, radost ze života

vytváření dovedností v sociální komunikaci, zvládnání sociálních vztahů a stresových situací žáků a učitelů, vytváření modelových situací při vyučování

- uvědomění různých emočních stavů, schopnosti empatie, ovlivňování emocí, normalita střídání emocí
- pochopení pojmu konflikt, druhy konfliktů, řešení konfliktů
- důvody výskytu rizikového chování, vznik, dopad, řešení – zaměření především na vandalismus, záškoláctví, užívání návykových látek

vytváření optimálních podmínek pro vzdělávací proces, kdy je minimalizováno nepříznivé ovlivňování rozvoje schopností a osobnosti žáků

vytváření důvěryhodných poradenských služeb pro žáky, učitele a rodiče, které jsou pro ně snadno dosažitelné a plně akceptovatelné

dostatečnou nabídku hodnotných volnočasových aktivit

- družina mládeže, Vikýř, Kroužky.cz
- sportovní aktivity
- spolupráce s knihovnami, uměleckými školami + audiovizuální středisko
- vytvářet provozní podmínky pro zařazení všech žáků 1. – 4. ročníku, u kterých rodiče projeví zájem, do školní družiny
- vytvářet podmínky pro výuku nepovinných předmětů zaměřených na tělovýchovu a sport, resp. výpočetní techniky

systém vyhodnocování podmínek a situací ve škole (př. dotazníky,...)

uplatňování přiměřené represe

III. Základní zásady preventivních opatření

1. Navozování příznivého klimatu ve třídě, řešení situací v problémových třídách:

vytvářet optimální podmínky pro vzdělávací proces, minimalizovat nepříznivé ovlivňování rozvoje schopností a osobnosti žáků

získávání důvěry dětí, uvolněnější a vstřícná atmosféra jako základ zlepšení vztahů

využívat názorů, postojů a příkladů z jednání dětí, nechat je hodnotit klima ve třídě, nacházet východisko – omezit autoritativnost, mentorování

pochopení příčin negativního a asociálního chování

zjišťování infiltrace ze závadného sociálního prostředí do prostředí školy přes žáka – vytipování a předání k řešení odborným orgánům (př. domácí násilí, týrání a zneužívání dětí, ohrožování mravní výchovy mládeže, poruchy příjmu potravy,..)

2. V organizaci života školy vytvářet předpoklady pro uplatňování zdravého životního stylu, pro optimalizaci sociálně psychologického klimatu školy a minimalizaci vlivů, které by mohly ohrozit zdraví žáků i učitelů a ostatních výchovných zaměstnanců:
  - soustavně sledovat vývojové a individuální potřeby žáků, včas odhalovat poruchy vývoje a poskytovat rychlou a účinnou intervenci při výskytu problémů (zodpovídají: třídní učitelé a výchovný poradce)
  - důsledně plnit úkoly školního poradenství, realizované především metodikem prevence (zodpovídá: Čurdová)
  - rozhodovat o pracovních a režimových záležitostech především z pohledu zdravotních a bezpečnostních potřeb žáků a v souladu s vývojovými, sociálně psychologickými a zdravotními potřebami a možnostmi žáků
  - upravit školní řád, organizační řád a veškerou činnost školy a školského zařízení ve shodě s ochranou zdraví žáků a ochranou vůči zneužívání návykových látek a výskytu rizikového chování
  - optimalizovat vztahy mezi žáky a učiteli
  - věnovat zvýšenou péči žákům handicapovaným, žákům se zdravotními a sociálními riziky a aktuálními problémy (zodpovídají: vyučující – tematické plány, třídní učitelé – individuální studijní plány)
  - koordinovat činnost pedagogů (učitelů a vychovatelek) při realizaci Preventivního programu (zodpovídá: metodik prevence)
  - zajišťovat dostatečné množství volnočasových aktivit
  - průběžné sledování konkrétních podmínek a situace ve škole z hlediska rizik výskytu rizikového chování
3. Do vzdělávání žáků důsledně začleňovat problematiku etické a právní výchovy, zdravého životního stylu ve shodě se schválenými vzdělávacími programy:
  - důsledně realizovat vzdělávání v oblasti – Zdravý životní styl (především Vkz, Ov)
  - využívat pro vzdělávání žáků v dané oblasti ověřené efektivní metody (aktivní sociální učení, skupinové diskuse, besedy, sociálně-psychologický výcvik, projektové vyučování, spolupráce s audiovizuálním střediskem a městskou knihovnou, preventivní programy v součinnosti s organizací Maják o. p. s., spolupráce – Policie ČR a Městská policie v Jablonci n. N., PPP, Kruháč, Centrum generace v Liberci,...)
  - vytvářet podmínky pro příznivé pracovní klima a zdravý pracovní režim žáků i učitelů ve všech částech vzdělávacího procesu (povinných i zájmových formách)
  - aplikovat vhodné a dostupné formy propagace zdraví a zdravého životního stylu ve vzdělávání a režimu žáků
  - využívat možností přednášek, besed, praktických cvičení, promítání videokazet,...
  - systém vyhodnocování podmínek a situací ve škole (př. dotazníky,...)
4. Do vzdělávání všech učitelů, vychovatelů a jiných pedagogických pracovníků a jejich doškolování důsledně zařazovat problematiku etické a právní výchovy, zdravého životního stylu a prevence zneužívání návykových látek i výskytu rizikového chování:
  - důsledně doškolovat v oblasti zdravého životního stylu především metodiky preventivních aktivit a pedagogy, kteří budou v jednotlivých předmětech vyučovat témata z oblasti – Zdravý životní styl a poradenské výchovné zaměstnance

- pravidelně vysílat na odborná školení pořádaná ŠÚ, PPP, případně jinými organizacemi metodika prevence
- informovat všechny učitele, vychovatele a další zaměstnance školy o záměrech v dané oblasti a o začlenění programů školy do preventivního programu obce
- předávat nezbytné informace z dané vzdělávací oblasti a preventivních činností se žáky všem ostatním učitelům, vychovatelům
- na zahajovací poradě v srpnu seznámit s preventivním programem školy, seznámit s rizikovým chováním (zodpovídá: Čurdová)
  - na pedagogických radách školy věnovat pozornost informacím metodika prevence (zodpovídá: ředitel školy)
5. Do spolupráce s rodiči žáků, obcí a jinými partnery školy cíleně začleňovat problematiku zdravého životního stylu a ochrany žáků, včetně prevence zneužívání návykových látek a rizikového chování:
- důsledně informovat rodiče žáků a další partnery o faktorech a aktivitách školy, které mají příznivý, popřípadě nepříznivý vliv na vývoj žáků
- pravidelně informovat rodiče při třídních schůzkách
- zavést pravidelné vzájemné informování pedagogů a rodičů o všech problémech, které se vyskytnou u žáka (ve škole, mimo školu, v rodině) a navrhovaných opatřeních
- spolupracovat s rodiči a dalšími výchovnými činiteli daného místa (regionu) při realizaci aktivit ovlivňujících zdraví žáků a jejich postoje ke zdraví
- vytvářet podmínky pro praktické uplatňování poznatků, dovedností a postojů z oblasti zdravého životního stylu, které žáci získali ve výuce, v každodenním školním i domácím režimu žáků
- pořádat osvětové akce a poradenské dny pro rodiče a navodit prostředí důvěry pro řešení obecných i osobních problémů žáků ve škole i mimo školu
- plnit jako součást náplně třídních schůzek rodičů žáků (zodpovídají: třídní učitelé)
  - pořádat každoroční školní akci určenou pro rodiče žáků školy – Školní akademii, Den otevřených dveří,...
6. Uplatňování přiměřených represivních nástrojů. Represivní nástroje musí být zaměřeny na ty, kteří podceňují výchovu postojů proti drogám a důsledně postihovat projevy rizikového chování:
- důsledně kontrolovat dodržování zákona č. 65/2017 Sb., Zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek včetně plnění oznamovací povinnosti a seznamování s ním v rámci společenskovední vzdělávací oblasti etické a právní výchovy
- důsledně potírat kuřáctví - včetně elektronické cigarety, požívání alkoholu a dalších návykových látek + nikotinové sáčky
- opatření proti dostupnosti těchto látek ve škole a jejím okolí zakotvit ve školním řádu
- důsledně bojovat s vandalismem, záškoláctvím, šikanou, rasismem, kriminalitou, delikvencí a gamblingem
- spolupracovat s odděleními sociální prevence, sociálních odborů a obcí, oddělením péče o dítě a kurátory.
7. Třídní učitelé s tímto postupem seznámí rodiče a zákonné zástupce.

IV. Legislativa

Jasně postupy při řešení rizikového chování u dětí vyplývají z následujících dokumentů:

Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016)

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28)

Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, č.j.: 14423/99-22

Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, č.j.: 10194/2002 –14

Zákon č. 65/2017 Sb., Zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek

V. Platnost

Tento program školy v oblasti rizikového chování nabývá účinnosti dnem 1. 9. 2022. Jeho součástí je i Program proti šikanování. Do školního vzdělávacího programu je začleněna problematika prevence rizikového chování u dětí tak, aby se stala přirozenou součástí výuky jednotlivých předmětů a nebyla pojmána jako nadstandardní aktivita školy. Každý pedagogický pracovník dbá na to, aby prevence byla prováděna komplexně, tj. ve všech vzdělávacích oblastech, jichž se prevence rizikového chování u žáků dotýká – Člověk a zdraví, Člověk a společnost, Člověk a příroda, Člověk a jeho svět. Na konci školního roku bude Preventivní program vyhodnocen a výsledek je součástí závěrečné zprávy školy. K evaluaci používáme tyto metody – dotazníky (pro žáky i pedagogy), pozorování (zajišťuje metodik prevence a třídní učitelé) a statistiku (kontrola naplánovaných akcí a konkrétní výskyt případů rizikového chování).

Rozpracování plánu v jednotlivých předmětech:

2. stupeň

Výchova ke zdraví

- péče o zdraví, výživa a zdraví, návykové látky a zdraví, osobní bezpečí, rodina, sexuální výchova

Občanská výchova

- společnost a drogy, občan a právo

Pracovní výchova – volba povolání

- systematická profesní příprava

Chemie

- toxické látky, čisticí přípravky, drogy, steroidy

Přírodopis

- rostliny – přírodní látky (toxické, návykové), léky, nakažlivé nemoci

Český jazyk

- slohové práce související s tematikou – rizikové chování

Anglický/německý jazyk

- konverzace související s tematikou – rizikové chování

Výtvarná výchova

- kresba na téma: nechci brát drogy, pryč s alkoholem, strom štěstí, jak chci vypadat,...

1. stupeň

V ročnících na nižším stupni naší základní školy je prevenci rizikového chování věnována pozornost převážně v předmětech - prvouka, přírodověda a vlastivěda. K probíraným tématům patří především: životní styl, zdraví, návykové látky, mezilidské vztahy, osobní bezpečí atd.

VI. Akce pro školní rok 2022/2023

Na preventivní programy dostane škola finanční dotaci od zřizovatele školy = Město Jablonec nad Nisou.

1. ročník – Zdravý životní styl (třídní učitelé)
2. ročník – Zdravý životní styl (třídní učitelé)
3. ročník – Zdravý životní styl (třídní učitelé)
4. ročník – Alkohol a kouření (Maják o.p.s.)
5. ročník – Bezpečně online (Maják o.p.s.), Beseda s Městskou policií v Jbc
6. ročník – Závislosti + Čas změny (Maják o.p.s.)
7. ročník – Krása + Návykové látky (Maják o.p.s.), Beseda s Městskou policií v Jbc
8. ročník – Na netu + Sexualita (Maják o.p.s.)
9. ročník – Rizikové sexuální chování + Za hranou (Maják o.p.s.), AMOS, EDUCA, ÚP

Pro všechny třídy jsou připraveny tyto akce:

Městské divadlo v Jbc
Kino v Jbc
Vánoční zpívání na zahradě + rodiče
Vánoční florbalový turnaj
Akce Mikuláš
Dětský karneval
Lyžařský výcvik 7. ročníku
Zimní sportovní den
Velikonoční dílna + rodiče

Den dětí

Akademie

Zahradní slavnost + rodiče

Sportovní a výtvarné soutěže, olympiády

Exkurze

Projektové dny – 1. stupeň (Bezpečnost na silnici, Atletický den, Den Země, Branný kurz)

2. stupeň (Mediální výchova, Multikulturní výchova, Den Země, Výchova demokratického občana, Osobnostní a sociální výchova, Den Evropy)

PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

I. Charakteristika šikanování

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

II. Podoby šikany

Přímá šikana může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zstrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. **kyberšikana**, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhrůžné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí.

III. Stadia šikany

První stadium: Zrod ostrakismu

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

IV. Postupy řešení šikany – krizový plán

První pomoc při počáteční šikaně:

1. odhad závažnosti a formy šikany
2. rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi
3. nalezení vhodných svědků
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresory)
5. ochrana oběti
6. předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru: a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření); b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)
7. realizace vhodné metody: a) metoda usmíření; b) metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči)
8. třídní hodina: a) efekt metody usmíření; b) oznámení potrestání agresorů
9. rozhovor s rodiči oběti
10. třídní schůzka
11. práce s celou třídou

Krizový scénář pro výbuch skupinového násilí při pokročilé šikaně:

A. První (alarmující) kroky pomoci

1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

3. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy
4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi
5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře)
6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

C. Vyšetřování

7. rozhovor s obětí a informátory
8. nalezení nejslabších článků, nespolupracujících svědků
9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi)

D. Náprava

11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

V rámci první pomoci je nutné při pokročilých, brutálních a kriminálních šikanách spolupracovat s dalšími institucemi a orgány, a to zejména s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany dítěte, Policií ČR.

V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat jí péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků.

V. Výchovná opatření

Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Pro potrestání agresorů lze užít i následující běžná výchovná opatření:

Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitelky.

Snížení známky z chování.

Převedení do jiné třídy.

Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).

V mimořádných případech se užijí další opatření:

Ředitelka školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místě příslušném diagnostickém ústavu.

Ředitelka školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

VI. Spolupráce s rodiči

Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědná ředitelka školy. Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků, jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací. Je nutné předem informovat rodiče o tom, co dělat v případě, když se dozvědí o šikanování.

VII. Spolupráce se specializovanými institucemi

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce nebo zástupce školy s dalšími institucemi a orgány. Zejména:

v resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky

výchovné péče, speciálně pedagogickými centry,
v resortu zdravotnictví – s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology,
psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou
péči, včetně individuální a rodinné terapie,
v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální
prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími
zainteresovanými stranami, s rodinou)

Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitelka školy oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

Ředitelka školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitelka školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

VIII. Prioritní aktivity programu

Základem prevence šikanování a násilí na školách je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky (a mezi žáky a učiteli). Školy a školská zařízení při efektivní realizaci prevence šikanování usilují o vytváření bezpečného prostředí a za tím účelem:

- podporují solidaritu a toleranci
- podporují vědomí sounáležitosti
- posilují a vytváří podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy
uplatňují spolupráci mezi dětmi a rozvíjí jejich vzájemný respekt
- rozvíjí jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince.

Zajistit vzdělávání pracovníků (pedagogických i nepedagogických) v akreditovaných kurzech k problematice šikanování.

Zajistit vzdělávání žáků – důsledně začleňovat problematiku šikany.

Zajistit v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním, podle potřeby při přecházení žáků mezi budovami školy, do zařízení školního stravování a do školní družiny. Především v prostorách, kde k šikanování již došlo nebo kde by k němu mohlo docházet.

Pedagogičtí pracovníci vedou důsledně a systematicky žáky a studenty k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka. Pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka. Všichni pedagogičtí pracovníci by měli vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce. Důležité aktivity školy nelze spojovat jen s určitým vyučovacím předmětem nebo skupinou předmětů. Vztahy a chování pedagogických i nepedagogických pracovníků vůči sobě a vůči žákům, ovlivňují chování žáků.

Zjišťovat a vyhodnocovat podmínky a situaci ve škole, příznivost klimatu ve třídách, vztahy mezi žáky – metodik prevence + třídní učitelé (př. dotazníky,...).

IX. Platnost

Program proti šikanování vychází z Metodického pokynu MŠMT k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016). Platnosti nabývá dnem 1. 9. 2022.

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování

Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
Stává se uzavřeným.
Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
Zašpiněný nebo poškozený oděv.
Stále postrádá nějaké své věci.
Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
(Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přízračné konflikty nejsou vzácností!)

Přímé znaky šikanování mohou být např.:

Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.
Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávislivým, nebo pohrdavým tónem.
Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Rodiče žáků se doporučuje upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
Dítě se vyhýbá docházce do školy.
Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Mgr. Veronika Čurdová
metodik prevence

1. 9.2022

Mgr. Michaela Hanyšová
ředitelka školy